

«Museum & Scola» – scolaras e scolaras exponan

In manual edì da l'associaziun Museums Grischuns

■ Realisar cun ina classa da scola in'expoziun en in museum munta per tut las persunas involvidas ina gronda sfida. Tuttina datti buns motifs per sa laschar en sin in tal project: in'atgna expoziun lascha enavos tar tut ils participads regurdientschas restantas e las scolaras ed ils scolaras s'acquistan abilitads ch'els pon er duvrar pli tard en la vita professiunala. Il manual «Museum & Scola» sa drizza a la magistralgia ed a las manadras ed als manaders da museums. El è vegnì edì il 2012 da l'associaziun Museums Grischuns a basa d'experientschas praticas ch'èn vegnidas rimnadas en rom d'in project da barat cultural. Il manual guida ad organisar in'expoziun cun estructurar la lavur en singulas fasas, las qualas vegnan descritas a moda concreta e surveivaiva. E betg il davos spera Museums Grischuns da pudair carmalar cun il guid in u l'atra classa supplementara en in dals numerus museums dal Grischun: «Nus sperain da pudair dar a Vus cun quest manual intginas infurmaziuns praticas e da motivar Vus d'As participar a tals projects. In project d'expoziun cun ina scola po numadamain far blers plaschairs. Las portas dals museums èn avertas per ulteriurs projects d'expoziun communabels.»

La fasa iniciala

En l'emprim pass, la fasa iniciala, sto l'expoziun vegnir planisada bain. Per cuntanscher ils megliers resultats pussaivels ston las scolastas ed ils scolaras e las persunas responsablas per il museum sa cunvegner clementin davart las finamiras e

per part er integrar las scolaras ed ils scolaras en ils process da decisiun: tschermer il tema da l'expoziun e definir ils locals d'expoziun ed ils objects museals a disposiziun. En questa fasa da lavur vegnan elavurà il preventiv ed eruidas las funtaunas da finanzas. I vala da coordinar terminis e responsabladads, discussiunar infurmaziuns a terz e reparter las lavurs che suonan. La rait da contacts respectiva sto vegnir resguardada. Tut las decisiuns vegnan documentadas en scrit. Quai spargna temp ed evitescha intschertezas ed eventualas discussiuns posteriuras.

La fasa da retschertga

Durant la fasa da retschertga vai per sa famigliarisar cun il tema ed ils eventuals objects d'expoziun. D'avantatg èsi era da

La scola veglia – be ina da las pussaivladads per avischinar uffants e giuvenils al mund da pli baud.

FOTO RAINER STURM / PIXELIO

planisar avunda temp per s'infurmar davart la concezziun da l'expoziun. Cusseglis pon dar ils responsabls per il museum, però era concepiders d'expoziuns spezialisads che vegnan engaschads da museums pli gronds. Tut tenor èsi d'avantatg d'emprender gia ordavanta ulteriuras abilitads sco per exempel la tecnica da manar intervistas u diriger la camera. Per rimnar objects èsi prudent da sa fatschentar cun tecnicas d'inventarisaziun, per ch'i na capitian nagins sbagls cura ch'ils objects emprestads vegnan restituid.

La fasa d'organisaziun

Durant la fasa d'organisaziun sto vegnir sclerida la maniera da la preschentaziun, la tscherna dals objects e la repartiziun da las localitads. Per pudair prender questas decisiuns èsi impurtant d'enconuscher las localitads d'expoziun sco era las pussaivladads dals meds d'agid tecnicos a disposiziun. En questa fasa sto la savida rimnada vegnir reducida sin in concept d'expoziun chapibel. Per far ina tscherna plausibla èsi bun da sa metter en la situaziun d'in visitader dal museum che vesa per l'emprima giada l'expoziun.

I vala la paina da far ina skizza da la localitad d'expoziun e d'inserir ils elements d'expoziun. Impurtant è da betg emblidar d'infurmar vicendaivlamain

davart las decisiuns ed ils ulteriurs pass da lavur – entaifer il team da scolaras e scolaras e tranter il museum e la scola. Eventualmain ston era terzas persunas vegnir integradas en il barat d'infurmaziuns

L'installaziun da l'expoziun

Per l'installaziun da l'expoziun vegnan ils objects, ils maletgs e las tavlas d'infurmaziun plazzads en il museum e mess en la dretga glisch. Ils utensils ed ils agids da preschentaziun, sco per exempel stgabelas u podests, vegnan mess a disposiziun gia ordavanta. Durant installar l'expoziun na dastg'ins betg emblidar las pretenziuns conservatoricas dals objects dal museum. Per evitar donnas durant l'installaziun da l'expoziun vegnan las scolaras ed ils scolaras era famigliarisads cun l'applicaziun dals objects. Ins sto far stim che la successiun da l'expoziun saja logica e chapibla. A la fin èsi recumandabel da far ina runda cun in'egliada critica tras il museum; mancan infurmaziuns impurtantas? U ston singuls objects vegnir spustads per che l'expoziun saja pli clea? Po in object sa far valair meglier en in auter lieu u è in text pli legibel là?

L'avertura da l'expoziun

Quest chapitel tracta las chaussas organisatoricas: organisar l'entira vernissascha incl. las invitaziuns, concepir ils placats da reclama, rediger las comunicaziuns da pressa, planisar l'apero e las visitas guidadas tras l'expoziun. Las incumbensas ston esser structuradas bain e repartidas a moda clea, cunquai che tut las lavurs ston vegnir preparadas a medem temp. Igl è d'avantatg da far in urari e da persuader las gidantras ed ils gidantras da sa participar al «grond di».

Barat cultural – da la teoria a la pratica

Il barat cultural è stà in subproject da las organisaziuns che s'engaschan per la lingua e cultura Lia Rumantscha, Pro Grigioni Italiano ed Uniun dals Gualsers en il rom dal project «Museum & Scola – Museum & Schule – Museo & Scuola» inizià da Museums Grischuns. En quest connex han differents classes dal stgalim primar e superiur dal Chantun concepi expoziuns e fatg visitas vicendaivlas: la sisavla classa primara da Glion è viaggiada a San Vittore, e las scolaras ed ils scolaras da San Vittore èn vegnids a Glion ed en Val Stussavgia. La classa da la Val Müstair ha visità l'expoziun da scolaras e scolaras ad Arosa, e la classa gimnasiala da Schiers è stada en visita tar il stgalim superiur da Poschiavo. Las scolaras ed ils scolaras da Poschiavo han visità la classa da Schiers. En tut en var 100 persunas stadas en via-

di en in museum d'in auter territori linguistic.

En il rom da quest barat èsi vegnì communitgà en tut las trais linguas chantunales ed en tudestg gualser. L'incumbensa è stada quella che mintgina e mintgin posinscuntgersia discurren en sia lingua materna e vegnia tuttina chapì dals auters. Las scolaras ed ils scolaras han pelvaira cumprovà in diever nuncumplitgà da la lingua: els han communitgà cun mauns e pes e mintgatant mors or ils dents cun singuls plects. Uffants bilings han fatg da translatur, els han consultà vocabularis e scolaras e scolaras pli vegls èn sa gidads cun l'englais. En il barat cultural èn las singulas linguas – surtut il rumantsch ed il talian – era vegnidas cumparegliadas ina cun l'atra. Els uffants bilings (dus mattatschs da la Mesolcina ed in mattatsch da Glion), ch'èn sa gidads sco translatur, èn stads loschs da lur enconuschientschas da la lingua ed era da lur derivanza. Sco exempel duai vegnir allegà Francesco, in Talian che viva a Glion. Cura che las scolaras ed ils scolaras èn sortids dal tren a San Vittore, ha el traglichà dal plaschair ed ha ditg: «Quai vesa gea ora sco tar nus en l'Italia. Il pli gugent restass jau qua.»

Facit

Las manadras ed ils manaders dal project han vis ch'ils inscuters han fatg impressiun als uffants e giuvenils. Els han fatg atgnas experientschas cun la bilinguitad u trilinguitad e singuls dad els han survegnì gust sin dapli: emprender meglier talian, tgirar il barat tranter las linguas e culturas. Auters han cumpareglià lur atgna lingua (il rumantsch) cun il talian e tschertgà parallelas, damai gia fatg sez ina sort da linguistica cumparativa.

Las scolaras ed ils scolaras han tractà la lingua a moda fitg creativa, tant quai che pertutga il chapir sco er il sa far chapir. Tut en tut ha la comunicaziun funcziunà excellentamain malgrà las differents linguas, cunquai che tuts èn sa servids ultra da la comunicaziun verbala era da la mimica e gesticina nunverbala. Dasper las scolaras ed ils scolaras rumantschs discurrevan er intginas scolaras ed intgins scolaras dals dus auters territoris linguistics ultra da lur lingua materna anc ina u schizunt duas autras linguas ed han uschia pudì far – mintgatant cun la degta superbia – da translatur e translatur.

Cunquai che las legendas d'intginas expoziuns eran mintgama redigidas en duas u schizunt trais linguas (Müstair, San Vittore, Poschiavo e Glion), èn ils gists dal museum danovamain vegnids confruntads cun la trilinguitad dal Gri-

schun e forsa che l'in u l'atra è sa fatg in pèr patrats davart la situaziun linguistic-culturala.

Sco facit pon ins dir ch'il project ha chattà fitg buna accoglientscha tar tut las persunas participadas. La collavuraziun ha enritgì tant las scolaras sco ils museums. «Nus fasschessan danovamain part ad in project d'expoziun, igl è stà per nus ina gronda experientscha», aud'ins da vart dals museums e dals scolaras. Surtut il barat linguistic da las scolaras e dals scolaras – ch'è vegnì sustegnì da las trais organisaziuns che s'engaschan per la lingua – ha gi tar tuts in fitg bun resun. E tgi sa, forsa datti sin fundament da las visitas vicendaivlas da las classes da scola anc uss ina u l'atra amicizia per sms u facebook?

Per las organisaziuns che s'engaschan per la lingua – Lia Rumantscha, Pro Grigioni Italiano ed Uniun dals Gualsers – signifitga l'eco positiv da mantegnair vivanant il contact per pudair mussar als uffants e giuvenils durant lur temp da scola la ritgezza linguistica e culturala, als manond sur ils cunfins da las singulas cumunanzas linguisticas.

Museums Grischuns

Il Grischun ha var 80 museums ed è cun quei ina da las parts dal mund cun ils pli blers museums. L'onn 1981 è vegnida fundada l'Associaziun Museums Grischuns sco organisaziun da tetg dals museums dal Grischun. Museums Grischuns represchenta ils interess dals museums e dals archivs culturals envers il Chantun, ils partenaris surregiunals e la publicitad.

Museums Grischuns sustegna er ils museums sez cun ina cussegliaziun professiunala en tut ils champs da la lavur (collecziun, conservar, documentar, intermediar etc.). L'uniun coordinescha e promova la collavuraziun tranter ils museums ed ils archivs culturals, las instituziuns chantunales e las instituziuns da medem gener extrachantunales. En in mandat da prestaziun cun il Chantun garanteschon l'uniun ed il secretariat da porscher als museums ed als archivs culturals cussegliaziuns, infurmaziuns ed offertas da perfeziunament.

Museums Grischuns ha gia organisà differents curs davart temas sco sclerir dumondas giuridicas; finanziair projects museals; inventarisar; fotografar; manar tras il museum; concepir collecziuns; l'istorgia orala en il museum; tgirar objects. Ultra dals curs da perfeziunament maina il secretariat ina biblioteca cun cudeschs en connex cun dumondas che concernan il sectur museal. En pli po el era dar infurmaziuns davart experts competents. Publicaziuns en gasettas vegnan rimnadas en l'archiv da texts e stattan medemamain a disposiziun a las collavuraturas ed als collavuratur dals museums.

Ils museums dal Grischun en survista

L'onn 2013 han l'Uffizi da cultura e las instituziuns purtretadas lantschà il portal www.museums-grischuns.ch. Quel cuntogna infurmaziuns detagliadas davart mintga museum ed archiv (adressa, uras d'avertura e.a.), preschenta las singulas collecziuns ed expoziuns ed infurmescha davart il program actual da las uniuns purtadas.

La preschentaziun:

Laetizia Christoffel e Nicole Sprecher. Museum & Scola. Scolaras e scolaras exponan. Cuir 2012.

Dapli infurmaziuns:

chatta.ch/?hiid=4123
www.chatta.ch

Laetizia Christoffel
Nicole Sprecher

mus
Schulklassen realisieren eine
Ausstellung. Ein Leitfaden.

eum &
Museo & Scuola
Allievi e allieve reinventano i musei

SCHU
Museum & Scola
Scolaras e scolaras exponan

LE

Herausgeber
Museen Graubünden

Frontispizi da la
publicaziun.